

b) Els nois i noies quan acaben l'escolaritat obligatòria haurien d'haver tingut moltes ocasions de comprovar que vivim en un món complex, en el qual interfereixen i es combinen moltes variables, de manera que el canvi en una d'aquestes pot implicar profundes reestructuracions en el conjunt del coneixement. El nostre món no es pot comprendre sense superar la causalitat lineal a favor d'una causalitat múltiple, interrelacionada, circular i incerta. L'acceptació de la multicausalitat i de la complexitat dels fets i problemes socials dóna prudència en el judici, demana la col·laboració entre ciències i persones i busca criteris per destriar allò que sembla essencial en el teixit infinit d'interrelacions. L'acceptació de la complexitat ajuda l'autocomprensió, facilita l'acceptació de la diversitat i és un antídoto contra el fanatisme i la banalitat. L'escola, per coherència, hauria de donar un coneixement menys atomitzat de manera que les peces acabin formant un conjunt que doni sentit al coneixement.

c) Els nois i noies en acabar l'escolaritat haurien d'haver interioritzat que vivim en un món en què el coneixement és intencional, de manera que cal interpretar els interessos i els valors que es promocionen per preservar la llibertat i evitar el domini, l'engany o la seducció. Aquesta concepció crítica del coneixement ajuda a ser conscients de qui som i de què volem i a tenir clar que el nostre judici està condicionat pel que sabem, pel que volem i pel que té sentit per a nosaltres. La consciència dels biaixos possibles del nostre pensament fa necessària la comunicació i el diàleg, atès que els judicis dels altres poden ser tan autèntics i valuosos com els propis. El diàleg fa possible la socialització i porta a l'argumentació. La capacitat per interrogar-se sobre les pròpies preferències i pertinences i el fet de compartir-les predisposa al compromís social i a la col·laboració.

d) Els nois i noies han d'entendre que les societats s'organitzen de diverses maneres i valorar el llarg camí que ha calgut recórrer per arribar a una societat basada en la llibertat, la igualtat davant la llei i la participació dels ciutadans en les decisions públiques i que frena els possibles intents d'abús del poder. La democràcia comporta uns drets i uns deures que poden canviar en el temps i que no són els mateixos en totes les societats. Aquests drets s'han de preservar i defensar i els deures s'han de complir. El coneixement i la profunda acceptació dels drets humans porten a la consideració de la diversitat com a riquesa social de la desigualtat, com a injustícia social, i a la defensa de la dignitat de tots els pobles de la terra.

e) Els nois i noies han d'entendre que formen part de l'univers, de la terra i de la vida i que tenen un ineludible compromís amb la necessària conservació del medi físic i natural. Com diu Morin, cal educar en una ecologia en l'acció. Sense compromís i participació, el discurs sobre la preservació del planeta únicament serveix per crear confusió. La sostenibilitat demana l'acceptació de viure amb una certa austeritat i això resulta difícil en una societat incitada permanentment al consum.

No caldria recordar que aquestes competències socials es van formant al mateix temps que es treballen uns temes rellevants per a la ciència i significatius per als alumnes, a mesura que es van construint els conceptes d'espai i temps i s'adquireixen les capacitats instrumentals, de lectura, anàlisi, expressió oral i escrita, interpretació i valoració de textos, de dades,